

LUNDS UNIVERSITET
Samhällsvetenskapliga fakulteten

“... men magkänslan sa nånting annat.”
- Etik och antagonismer i arbetet som polis

Lunds universitet
Centrum för genusvetenskap
GNVK01

Anna Holmgren
Handledare: Rebecca Selberg
VT 13

Abstract

In this paper I have examined four police's views on ethics in relation to their everyday work as civil servants. The theoretical framework is discourse theory, i.e. an understanding of reality structured through discourse, as formulated by Laclau and Mouffe, as well as an understanding of Othering and Racialization as structuring for society on both a national and international level. I have also presented a theoretical concept for how civil servants can relate to laws that they disagree with. The thesis has as its starting point a notion of the paradoxical position and task of the police as an institution, to both protect and suppress. This dual function is reflected in the government's approach to undocumented immigrants, a group that has been given certain civic rights but that is also, through the project Reva, being more actively pursued for deportation by the police. In my material, interviews conducted with four informants, I found three themes that I have structured the analysis around. In the first part of the analysis I show that everyday police work contains antagonisms and tensions; to deal with these antagonisms various strategies are used, two of which I examine closer. One relies on racialization, the other on the concept of professionalism. Instead of ethics, professionalism and racialization are used to handle situations that otherwise might be considered ethically problematical by the informants.

Keywords: police, ethics, racialization, gender

Nyckelord: polisen, etik, rasifiering, genus

Inledning.....	1
Syfte och frågeställning.....	3
Varför poliser?	4
Tidigare forskning:.....	4
Disposition.....	7
Det teoretiska ramverket.....	8
Polisers yrkeskultur.....	8
Etik	9
Rasism	10
Andragörande.....	10
Institutionell rasism	11
Rasifiering.....	11
Etnisk profilering.....	11
Polisiär kontroll.....	12
Material och metod	12
Tillgång till fältet.....	13
Insamlandet av materialet.....	13
Forskarens roll/reflexivitet:.....	14
Feministisk metodologi	14
Intervju som metod.....	15
Diskursanalys.....	15
Metodens begränsningar.....	17
Analys.....	19
Spänningar och antagonismer.....	19
Inre utlänningskontroller.....	20
Att försöka förändra inifrån	22
Istället för etik, professionalitet?.....	24
Rutin som lösning.....	24
Etik eller professionalitet.....	25
Etnicitet som förklaringsmodell.....	28
Vad fann jag inte?	33
Sammanfattning	33
Referenser:.....	35

Inledning

Forskare har ofta påpekat den dubbla naturen hos samhällsliga institutioner som både ska skydda, bistå och exempelvis övervaka människor. Polisen är en sådan institution som både har en skyddande och en repressiv roll i samhället. Jag vill i min uppsats undersöka hur poliser förhåller sig till denna dubbla roll. Vilka etiska dilemman upplever poliser i sitt dagliga arbete? Hur hanterar poliser en eventuell balansgång mellan etik och plikt i sitt arbete? Det specifika fall som utgör bakgrunden och utgångspunkten för min undersökning är Reva-projektet. Regeringens förhållningssätt till papperslösa i Sverige präglas av en paradox, vilken blir tydlig i den ramöverenskommelse som regeringen och Miljöpartiet kom fram till 2011 (regeringen.se). Papperslösa har efter denna överenskommelse rätt till fler medborgerliga rättigheter, till exempel vård och skolgång. Överenskommelsen betonar också vikten av ett väl fungerande återvändande, tvångsvis eller frivilligt, för ett långsiktigt hållbart asylsystem. I samma dokument presenteras alltså ökade rättigheter för och ökade repressiva åtgärder mot samma grupp. De repressiva åtgärderna realiserar i polisens samarbete sedan 2010 (Migrationsverket.se) med Kriminalvården och Migrationsverket i Reva-projektet, Rättssäkert och effektivt verkställighetsarbete. Projektet syftar till att effektivisera tvångsvisa återvändanden, det vill säga utvisningar av papperslösa¹. Jag är intresserad av samhällets dubbla förhållningssätt till papperslösa vilket Reva ger uttryck för, det blir dessutom genom Reva enskilda polisens uppgift att omsätta denna paradoxala politik i praktiken. Reva-projektet och polisen har under våren 2013 fått mycket medial uppmärksamhet och kritik. En uppmärksammad artikel (Re:public) om polisens arbete i Malmö (pilotkommun för projektet) visade hur polisen skuggar ungdomar från Barn- och ungdomspsykiatri (BUP), där de utövar sina vårdrättigheter i traumagrupper, och hem, som ett sätt att hitta föräldrarna för att kunna deportera familjen. Flera andra av polisens metoder i arbetet med Reva-projektet har även de blivit kritiserade, framförallt de kontroller av ID i Stockholms tunnelbana som polisen har utfört i samband med biljettkontroller. Kritiken

1 Personer som kommit till och befinner sig i Sverige utan tillstånd, personer som har haft ett visum men stannat efter utgången av visumet, och personer som fått avslag på ansökningar om uppehållstillstånd men fortfarande är kvar i Sverige, sk avvisade, kallas tillsammans ofta papperslösa och det är det begreppet även jag tänker använda. Jag vill poängtera att den papperslösa gruppen, utöver att de saknar medborgarskap eller uppehållstillstånd i Sverige, är en mycket heterogen grupp (Gustafsson, Mattsson).

handlar främst om att dessa kontroller innebär etnisk profilering och är rasistiska, men även om att de resurser som läggs på Reva istället borde läggas på att bekämpa brott (DN.se 3, Aftonbladet.se). Revaprojektet har alltså fungerat synliggörande när det kommer till polisens bedömningar i förhållande till etnicitet, och jag är särskilt intresserad av dessa praktiker. En nationell diskurs strukturerar samhället så att den som är medborgare hör till nationen och den som inte är det utestängs. Den nationella diskursen skapas i stor utsträckning i samspel med en diskurs där etnicitet förstås som särskiljande faktor. Rasism i ett samhälle förstärks och rättfärdigas genom att misstroende mot och andragörande² och kontroller av rasifierade³ människor normaliseras, genom till exempel praktiker som etnisk profilering. “Demokrati, rättssäkerhet och etik är fundamentala för polisverksamheten” skriver Polisförbundets ordförande i en kommentar till kritiken (Dagens Arena). I debatten har hävdats att det inte är “bättre att polisen slår till mot en familj i deras hem, rycker barnen från sina skolor och sparkar ut familjen än att polisen spanar i T-banan” (ETC.se), det vill säga att det är politiken som måste diskuteras och inte vilka metoder som används, men Revaprojektet som metod innebär ändå i praktiken en stor skillnad av två anledningar, för att det fungerar rasifierande och dessutom för att det gör det offentliga rummet till en osäker plats för papperslösa individer. Diskrepansen mellan statens ambitioner för mänskliga rättigheter och dess sortering mellan de som har rätt att vistas och de som inte har rätt att vistas i landet sätts här i skarpt ljus och har av kritiken mot Reva att döma gått för långt enligt många, främst på den politiska vänsterkanten men även för Dagens Nyheters ledarredaktion (DN.se), Leif GW Persson, Sveriges trossamfund (skr.se). Kritiken har tre huvuddrag: att “jakten på gömda” (DN.se) är inhuman och omänsklig; att polisens metoder är rasistiska och lagvidriga; att fokuset på att finna papperslösa är ett slöseri med resurser. Det som ligger bakom, en för snäv asylopolitik, är problemets kärna och den fråga som regeringen genom sin nuvarande inställning prokrastinerar och kompromissar på ett i längden ohållbart vis

² Andragörande eller andraism (Kamali 2005) refererar till en ”falsk dikotomi” där den egna självbilden skapas och förstärks med hjälp av ett nedvärderande av andra. Jag presenterar begreppet vidare i teoriavsnittet.

³ Rasifiering är ett teoretiskt begrepp för en förståelse av hur idéer om rasskillnader strukturerar samhället och hur dessa idéer också skapar kollektiva identiteter (Molina 2005). Polisens metoder är rasifierande när polisen stoppar människor baserat på idéer om ras och utseende. Även detta begrepp går jag mer in på i teoriavsnittet.

med. Det är en kompromiss i en fråga där det är svårt att finna konsensus då två parallella, sinsemellan helt olika, inställningar speglar en ekvation som inte går ihop.

Jag vill i min uppsats studera hur denna paradox tar sig uttryck eller förhandlas hos individuella aktörer som är satta att sätta den i praktik. Samma typ av spänning återfinns även när det kommer till andra frågor. Polisens roll i samhället bygger på att det är den institution som lagligt kan använda våld och fysisk styrka. Parallellt med den uniformerade ordningspolisen växer dock andra typer av polisiär kontroll och andra taktiker i polisens arbete fram, ett exempel är dialogpoliser som används främst under demonstrationer, ett annat är de Polisens volontärer som är medborgare vilka på sin fritid hjälper polisen med trygghets- och brottsförebyggande arbete av typen nattvandringar, information och stöd till brottsoffer.

Min uppsats behandlar alltså inte specifikt Revaprojektet men det har varit ingången till och är relevant för de frågor jag vill undersöka med uppsatsen. De motsägelser som ryms inom polisens arbete med Revaprojektet ställer frågor om rasism och olika människors ställning i samhället. Projektet blir det rasifierade uttrycket för den dubbla roll som samhället i stort intar och enskilda poliser förhandlar i sitt dagliga arbete och som jag har för avsikt att undersöka.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att utforska spänningar mellan agentskap och övergripande maktstrukturer i ett specifikt yrke, ett yrke som rymmer både repressiva och skyddande funktioner. Syftet är även att kritiskt granska de diskurser som används av poliser för att rättfärdiga rasifierande praktiker i polisens arbete. De frågor jag vill få svar på och föra diskussioner kring med hjälp av mitt material är Vid vilka tillfällen uppstår dessa konflikter och vilka verktyg finns för poliser att hantera dem? Vilka diskurser lutar sig poliser mot för att hantera dessa eventuella spänningar? Mot bakgrund av detta är uppsatsens huvudfrågor

Vilka etiska dilemman upplever poliser att de ställs inför i sitt arbete?

Hur hanterar poliser en eventuell balansgång mellan etik och plikt i sitt arbete?

Hur rättfärdigas rasifierande praktiker i polisens arbete?

Varför poliser?

Migrations- och asylpolitiken är följderna och resultatet av en lång rad beslut i en mängd olika instanser. Jag väljer att inte fokusera på anställda eller aktiva inom någon av dessa instanser och inte heller på politiken bakom de verkställanden som polisen behöver göra. Jag vill istället koncentrerat mig på polisyrket och hur poliser förhåller sig till den politik de i sin yrkesroll är med om att verkställa. Polisen har mer ansvar och en mer central roll i att upprätthålla statens säkerhet, ordning och kontroll, att söka till Polishögskolan är en relativt omfattande process som kräver vilja och motivation, många poliser har dessutom valt yrket drivna av en vilja att göra rätt och gott (Granér & Knutsson, 2000, s. 54). Poliser i yttre tjänst arbetar också mycket självständigt, och har ett visst utrymme att ta egna beslut i det dagliga arbetet. Poliser är också de som mer konkret utsätts för den eventuella etiska konflikten som jag är intresserad av att undersöka.

Tidigare forskning:

Under arbetet med min uppsats publicerades en antologi med tema etnicitet och polisiär kontroll, *Den sorterande ordningsmakten*, vilken min uppsats tangerar på olika sätt. Antologin är en del av forskningsprojektet Policing ethnicity in a diversified Sweden och tar bland annat upp den traditionella polisens övervakning och annan polisiär övervakning, i form av olika frivilliginitiativ och bevakningsföretags arbete. Emil Östlund presenterar i kapitlet "Polisens sökarljus. Etnicitet som urskiljningsfaktor i det operativa polisarbetet och hur den legitimeras" sin undersökning av hur poliser talar om olika interaktioner och hur de urskiljer vem de ska fokusera på vid olika ingripanden. I sin analys läser han materialet genom två typer av legitimitet, en instrumentell med fokus på effektivitet, den andra, procedurrell, vilken snarare mäter arbetets värde efter hur rättvist och genomskinligt det är. Östlund menar att etnisk profilering är en av många urskiljningsfaktorer och att den legitimeras med tyst kunskap eller intuition, vilken ligger nära instrumentell legitimitet. Samtidigt är poliserna helt främmande för att etnisk profilering är något de använder, trots att de i berättelserna om sin praktik beskriver just

etnisk profilering. Östlunds undersökning samt Sara Uhnoos i samma antologi, ”Inom den egna plåtbubblan’ – polisen och etniska minoriteter”, där Uhnoo har samtalat med poliser med ”utländsk bakgrund” om rasism inom kåren är värdefulla då de ger en nyanserad bild av svenska polisers uttryck för och upplevelser av etnicitet, som mitt material på många sätt överensstämmer med.

Inre utlänningskontroll i polisarbete - mellan rättstatsideal och effektivitet i Schengens Sverige är en doktorsavhandling från 2004 framlagd vid både Filosofiska fakulteten vid Linköpings Universitet och vid Malmö Högskola som en del av MAHs IMER-forskning (internationell migration och etniska relationer, ett mångvetenskapligt område), forskarna, Sophie Hydén och Anna Lundberg, har en sociologisk och juridisk inriktning (s. 17-19). De har för avhandlingen har följt polisens arbete med inre utlänningskontroller, något som utökades efter Sveriges medlemskap i Schengen 2001. Forskarna visar på svårigheten i att granska polisarbetet och visar hur brister och otydligheter och gråzoner i lagen bäddar för etnisk diskriminering och profilering, något som är olagligt i Sverige. De menar att Schengensamarbetet i sig leder till fler kontroller vilket i sin tur ökar riskerna för stigmatisering och diskriminering. Poliser kan göra en inre utlänningskontroll när de har “anledning att anta” att någon befinner sig i landet odokumenterat, den svagaste misstankesgraden. Forskarna visar hur poliser i sitt arbete inte har en tydlig grund att “anta” utan att enskilda poliser frångår och skapar anledningen. Då det saknas klara riktlinjer och tydlig etisk vägledning förbigås allmänna principer⁴ ofta av enskilda poliser. Forskarna kommer till slutsatsen att en tydligare lagstiftning och en mer närvarande diskussion om empati, reflektion och mänskliga rättigheter inom Polisen är viktig för att bättre utföra vad forskarna i sin slutsats kallar en nära nog omöjlig uppgift, “att urskilja vem som har och inte har rätt att vistas i landet” (s. 274). Denna avhandlings ämne är högaktuellt i och med uppmärksamheten kring Reva och den etniska profilering som metoderna bygger på. Avhandlingen ger mig en

4 De fyra principer som polisen ska följa i alla ingripanden är: *Legalitetsprincipen* innebär att ett ”ingripande skall ske med stöd i lagen.”, *behovsprincipen* innebär att ett ingripande bara får ske när det är ”nödvändigt för den aktuella farans eller störningens avvärijande eller undanröjande”. *Proportionalitetsprincipen* säger att ingripande, medlet, ska stå i proportion till målet med ingripandet. *Ändamålsprincipen* innebär att vid misstanke om ett brott får polisen inte tillgripa tvångsmedel på grund av ett allmänt antagande om att den misstänkte kanske också kan ha gjort sig skyldig till annan brottslighet.

förståelse för polisens arbete med inre utlänningskontroll och de brister och den problematik som finns.

Psykologen och polisforskaren Rolf Granér och psykologen Maria Knutsson har skrivit *Etik i polisarbete*, som vänder sig till yrkesverksamma inom polisen och diskuterar etik och moral i yrket utifrån scenarion, intervjuer och enkäter. Denna bok fungerar som en bra introduktion till hur ambitionen ser ut för hur yrkesetik borde diskuteras inom Polisen som organisation.

Rolf Granér har även skrivit en avhandling, *Patrullerande polisens yrkeskultur*, där han genom observationer och intervjuer hittat två olika ideal i patrullerande polisens inställning till yrket: autonom och legalistisk. Dessa begrepp återkommer jag till i teoriavsnittet.

UNHCR har i en granskning av Migrationsverkets asylprövningar, *Kvalitet i svensk asylprövning. En studie av Migrationsverkets utredning av och beslut om internationellt skydd*. (Feijen & Frennmark, 2011) kritiserat verket hårt på en rad olika områden, till exempel den juridiska bedömningen av flyktingskäl och verkets förståelse av kön, religion och politik som grund för förföljelse. Även ramöverenskommelsen mellan Mp och regeringen menar att “flera av EU:s medlemsstater på ett oacceptabelt sätt brister i sin hantering av asylsökande” (s. 1). Asylpolitiken är alltså en politik som har många fel och brister vilket gör det viktigt att den granskas och forskas om.

I kandidatuppsatsen i kulturgeografi *Närvaro, frånvaro, användning och anpassning: Odokumenterade immigranternas sociala rum i den svenska kontexten* har Lina Gustafsson undersökt hur odokumenterade immigranternas sociala rum konstrueras, av personerna själva och av det svenska samhället de lever i. Gustafsson har använt sig av informanter som är odokumenterade immigranter, och av observationer hos församlingar som fungerar som informella vårdcentraler, arbetsplatser, ställen att få mat hos, och även trygga sociala rum. Även fast dessa sociala rum finns och med sin existens ifrågasätter och för en diskursiv kamp mot samhällets övriga organisering kring medborgarskap så

poängterar Gustafsson det ojämberdiga i relationen, där immigranten är den som erbjuds eller ber om hjälp, "i ett landskap där identiteten och medborgarskapet görs påtaglig nästintill överallt." Denna uppsats ger en bra förståelse för hur ett inskränkt offentligt rum, genom till exempel ID-kontroller, påverkar papperslösa i vardagen.

Med denna genomgång har jag velat presentera forskning som knyter an och ger en bakgrund till de frågor som den här uppsatsen syftar till att undersöka. Jag vill med den tidigare forskningen ge läsaren en förståelse för polisen som institution samt polisens arbete i relation till rasifierade människor, hur det styrs av etnicitet och hur det måste förstås i en samhällelig kontext där rasifiering är en av de strukturer som styr subjekts handlanden och liv, och de brister som finns i en kritiserad asylpolitik vilka legitimerar ett ifrågasättande av polisens metoder

Disposition

I denna inledande del har jag presenterat bakgrunden till mitt projekt, presenterat syftet med uppsatsen och de frågeställningar jag har för avsikt att besvara samt redogjort för tidigare forskning. Härpå följer först en genomgång av det teoretiska ramverket för uppsatsen, i syfte att ge läsaren en förståelse för mina teoretiska utgångspunkter samt de begrepp och analysverktyg jag använder mig av. Därpå följer en presentation av det material jag använt mig av, hur insamlandet av detta gick till, mina metodologiska överväganden, och en genomgång av de metoder jag använt. Analysen är uppdelad i tre teman där jag löpande besvarar och diskuterar frågeställningarna. Jag diskuterar även vad jag inte fann i materialet. Slutligen följer en sammanfattande diskussion där jag lyfter de viktigaste slutsatserna från analysen.

Det teoretiska ramverket

I denna del går jag först igenom begrepp som jag funnit användbara för att förstå det specifika med polisyrket samt olika sätt att förstå etik. Jag går även igenom olika sätt att hantera etiska dilemman som statlig tjänsteman.

För att få en förståelse för vilken roll etnicitet och rasism spelar inom polisen redogör jag för och diskuterar begreppen institutionell rasism, rasifiering samt en av de former dessa rasismer kan ta, etnisk profilering.

Hur jag förstår delar av den roll polisiär kontroll och funktionen den fyller i det offentliga rummet illustrerar jag med en parallell till Wendy Browns teori om performativ arkitektur i statens tjänst. Diskursteorin och diskursanalys går jag istället igenom i metodkapitlet då det behandlar metoden jag använt.

Polisers yrkeskultur

Rolf Granér menar att polisyrket är speciellt präglad av en stark yrkeskultur. Medlemmar delar värderingar och normer som utgår från arbetet och dess villkor, och även sträcker sig utanför arbetet. Polisyrket styr individens identitet i högre grad än andra yrken och det råder en relativt tydligt avgränsad gemenskap definierad av kollektivet. Den gemenskapen förstärks av konfrontation med fara, stöd hos maktcentra, att gruppen ses som eller ser sig som havande "unika och socialt värderade förmågor samt gör anspråk på att ha ett speciellt ansvar för andra." (s. 28-29). Vidare menar Granér att poliser har en förväntning på sig att vara på ett visst sätt och att aldrig göra fel, en myt som upprätthålls utåt av kollektivet. Yrkesidentitet karaktäriseras bland annat av att legitimera det egna yrket och dess roll i samhället genom att nedvärdera och stereotypisera andra grupper. Yrkeskulturen kan också tillhandahålla sätt att organisera och begripa verkligheten genom att de perspektiv som är viktiga för yrket fokuseras och andra perspektiv underordnas. Ångest som kommer från arbetet kan hanteras genom kollektiva strategier och försvar. (s. 28-32)

Rolf Granér har identifierat två begrepp som kan vara användbara för att förstå polisers inställning till sitt arbete: autonom och legalistisk. De båda idealen finns ofta i samma

individ men är svåra att förena då de är radikalt annorlunda. Den autonoma inställningen präglas av självständighet vilket resulterar i att de individer som låter detta ideal styra ofta tar sig större handlingsutrymme än vad lagen tillåter enligt ett personligt baserat "sunt förnuft". Den legalistiska inställningen präglas istället av en stark tro på att inte låta personliga värderingar spela in i arbetet, i praktiken så ska varje ingripande ha stöd i lagen. Synen på vad polisens uppgift är skiljer sig åt, utifrån det legalistiska perspektivet så ska polisen "utgå från prioriteringar och direktiv i måldokument samt lagstiftning" medan den med autonomt perspektiv ser uppgifterna som "Att störa, jaga och infånga buset. Att eliminera ordningsstörningar. Moralisk fostran. Beskydd av de svaga." (Granér s. 95, 92-97)

Etik

Hur kan en tjänsteman i offentlig verksamhet protestera en order eller bestämmelse som hen tycker är orättfärdig eller oetisk? Statsvetaren Lennart Lundquist identifierar i *Demokratins väktare Ämbetsmännen och vårt offentliga etos* fyra möjliga sätt att hantera ett sådant scenario (112-118). Det första förhållningssättet, *lojalitet*, överensstämmer med Granérs etiska perspektiv pliktetik då det handlar om att vara lojal mot sina överordnade och myndigheten. Lojaliteten är moraliskt försvarbar med argumentet att det är politikerna som har det demokratiska ansvaret för besluten och dess konsekvenser. Tjänstemän har dessutom frivilligt valt sin tjänst och därmed gått med på att utföra sitt arbete. *Obstruktion* är istället att förstöra medvetet men outtalat, genom att till exempel maska eller hoppa över arbetsuppgifter. *Sorti* är när tjänstemannen helt lämnar sitt arbete. *Sorti* är försvarbart i samband med protest enligt effektetiken, men svår att försvara ur någon av de etiska synvinklarna om den sker i tysthet, då problemet inte uppmärksammas och således inte heller kan åtgärdas. Om "det moraliska problemet ligger inbyggt i rollen eller rentav i själva regimen" (s. 116) har tjänstemannen ett dilemma då valet står mellan att antingen vara kvar i ett "ont system" och försöka förändra inifrån, eller lämna sin plats med risk för att någon utan skrupler tillträder istället. *Protest* kan ske på olika sätt. Det första steget är väckning, vilket innebär att tjänstemannen går till överordnade med problemet. En annan typ av protest är vissling, när tjänstemannen går till överordnade myndigheter eller allmänheten med problemet.

Etiken ställer till polisen frågan om “man kan vara en ‘god människa’ när man lyder en dålig lag.” (Granér s. 26). Granér skiljer ut tre sinsemellan olika etiska perspektiv: avsiktsetik, konsekvensetik, pliktetik.

- Avsiktsetik: om avsikten bakom en handling var god, då var handlingen rätt.
- Konsekvensetik: om en handlings konsekvenser är att föredra över en annan handlings konsekvenser, då är den första handlingen bättre.
- Pliktetik: en handling är riktig om det finns principer, normer eller regler som anger att man ska utföra den. Avsikt och konsekvens blir med ett pliktetiskt förhållningssätt oviktigt. (s. 32-35)

En aspekt av pliktetiken är givetvis att olika plikter kan åberopas. En grundläggande människosyn, en princip om att alla människor bör behandlas lika eller om att skydda barn från fara, kanske krockar med ett uppdrag att eskortera ett barn vid en utvisning.

Rasism

För att få en förståelse för hur diskurser som utgår från den sociala konstruktionen ras (Molina, 2005, s.103-104) påverkar polisen redogör jag för och diskuterar begreppen andragörande, institutionell rasism, rasifiering, samt en av de former dessa rasismer kan ta, etnisk profilering.

Andragörande

Andragörande bygger på en ”falsk dikotomi” där den egna självbilden skapas och förstärks med hjälp av ett nedvärderande av andra. I en europeisk och nationell kontext handlar det om ett historiskt och pågående nedvärderande av det som inte är Europa eller Västvärlden där Väst, med hjälp av vetenskap, kultur, et cetera, skapas som det bästa. Andragörande fungerar i växelverkan med rasism. ”Med andra ord, det finns ett europeiskt dilemma där idéer om universalism, lika behandling och jämlikhet inte tycks gälla för alla som bor i Europa.” (Kamali 2005, s. 30). Denna dubbla inställning gör även idéerna om integration och segregation problematiska. Samtidigt som (framförallt boende-) integration av ”dom” med ”oss” lyfts som problemlösning i politiken kvarstår institutionell rasism och diskriminering, i till exempel arbetsliv och kulturella och sociala sammanhang och även inom polis och rättsväsende, och att åtgärda det ges inte samma tyngd som vikten av att göra något åt segregation. Om integration ska kunna fungera som

en strategi för ökad känsla av samhällstillhörighet hos subjekt måste institutionell diskriminering och rasism förstås som det som framförallt står i vägen för detta, inte att ”dom” är segregerade. (Kamali, 2006, s. 355-361) Med andra ord: segregation som förklaringsmodell, med integration som lösning, utan en maktanalys där diskriminering ses som hindrande och något som majoritetssamhället måste ta ansvar för blir ett begrepp som endast leder till en förståelse där segregation ses som ”deras” problem, vilket ”dom” har möjlighet att åtgärda men väljer att inte göra.

Institutionell rasism

Institutionell rasism är nära förbundet med andragörande. En definition av institutionell rasism som ges av Macpherson (citerad i Waddington 1999, §1.2) lyder som följer

the collective failure to provide an appropriate and professional service to people because of their colour, culture or ethnic origin. It can be seen or detected in processes, attitudes and behaviour which amount to discrimination through unwitting prejudice, ignorance, thoughtlessness, and racist stereotyping which disadvantage minority ethnic people.

Institutionell rasism kan alltså upprätthållas till exempel genom oavsiktlig rasism, vilken kan ta sig uttryck som välmenande men som ändå lägger skulden delvis eller helt på den rasifierade.

Rasifiering

Rasifiering är ett teoretiskt begrepp för en förståelse av hur idéer om ras strukturerar samhället och hur dessa idéer också skapar kollektiva identiteter vilka påverkar individer. Rasifiering sker alltså på två plan, individuellt och strukturellt, samtidigt. Rasifiering är en pågående process, därav verbformen, där det är de sociala praktiker, normer et cetera vilka baseras på idéer om ras och etnicitet som fungerar särskiljande som fokuseras. (Molina 2005).

Etnisk profilering

Etnisk profilering eller rasprofilering är en informell praktik i polisarbete, som innebär att människor stoppas med anledning av sin etnicitet/ras, vilken sammankopplas med kriminalitet. Etnisk profilering är således en rasifierande praktik. Hydén och Lundberg (2004) tar upp hur rasprofilering är en metod som ingår i gränspolisers arbete, en metod som ofta är en del av det som refereras till som tyst kunskap, intuition eller

fingertoppskänsla av poliser. Att avgöra när intuitionen är yrkeserfarenhet och när det är fördomsfulla kategoriseringar är svårt eftersom att tyst kunskap ofta är av typen att den inte kan formuleras. (Hydén & Lundberg, 2004, kap. 6)

Polisiär kontroll

Den amerikanska statsvetaren Wendy Brown skriver om byggandet av murar längs nationsgränser, och menar att dessa murar och andra säkerhetsbyggen fungerar som manifest för nationens styrka i en tillvaro där nationers suveränitet avtar. Hon ser dessa som till för att skapa en känsla av ett förestående hot och undantagstillstånd, trots att de är i stort verkningslösa när det kommer till antalet migranter som de hindrar. (Brown, 2011, s. 79-85) På samma sätt kan man se ökade kontroller och ett ökat antal patrullerande poliser som ett sätt att skapa simultant en känsla av förestående hot och ökad trygghet. Funktionen som fylls i exemplet med arkitekturen skiljer sig dock från de ökade kontrollerna på en punkt, där arkitekturen endast är performativ är ökade kontroller både performativa och "effektiva" då antalet utvisningar har stigit (DN.se 2). "Som framgår av episoden med Jerseybarriärerna fungerar statligt genererade diskurser om rädsla och fara genom att reflektera, interpellera och konstruera subjektens affekter." (Brown, 2011, s. 84).

Med teoriavsnittet har jag försökt presentera begrepp som kan användas för att förstå de två teman som jag fann i materialet: spänningar och paradoxer i förhållandet till den egna yrkeskulturen, och de former av rasism som två av informanterna gav uttryck för. För att sätta rasism och polisyrket i ett ytterligare, vidare, perspektiv och återknyta till Revaprojektet har jag tagit upp Browns förståelse av ökade säkerhetskontroller och dess funktioner i det offentliga rummet.

Material och metod

För att få svar på mina frågeställningar har jag intervjuat fyra stycken poliser. I detta avsnitt redogör jag för insamlandet av materialet, för min metodologiska utgångspunkt, och går även igenom de två metoder, intervju och diskursanalys, som jag använt. För att min förståelse av subjekt och diskurs ska bli tydlig går jag även igenom delar av Laclau

och Mouffes diskursteori. Jag diskuterar vidare metodens begränsningar i förhållande till just poliser och även min egen roll som forskare.

Tillgång till fältet

Min initiala tanke var att jag skulle gå genom facket för att få tag på informanter, facket arbetar mycket med etikfrågor och försöker att på olika sätt lyfta in dem i det dagliga polisarbetet. Därför hoppades jag att facket skulle vara mer hjälpsamma än om jag tog kontakt direkt genom Polisen, och att jag skulle få informanter som hade ett uttalat intresse för etik. Så blev det inte, utan jag fick istället från facket namn på närpolischefer och biträdande närpolischefer i tre områden i södra Skåne som jag sedan fick mina informanter genom.

Insamlandet av materialet

Jag har gjort intervjuer med fyra poliser som arbetar i yttre tjänst i två olika närpolisområden i södra Skåne. Två av intervjuerna varade i ungefär 45 minuter, en varade i lite över en timme och en varade i ungefär 30 minuter. Två av informanterna träffade jag och pratade med på deras lediga tid och två av intervjuerna hölls över telefon. En av telefonintervjuerna skedde när informanten var i tjänst och dessutom inte satt ner på en avskild plats utan istället när hen var utplacerad i en hotellobby. Detta tyckte jag märktes då hen dels var mer vaksam och mer kritiskt inställd till mina frågor och också blev avbruten några gånger av saker som hände i bakgrunden i lokalen där hen befann sig vilket gjorde att tråden i vissa resonemang tappades. De två intervjuerna där jag träffade intervjupersonerna var de som var mest givande och avslappnade och de där informanterna också var mer förtroliga, personliga och öppna. Mitt urval av informanter är helt slumpmässigt, det enda jag hade bett om var poliser i yttre tjänst utan hänsyn till kön, etnicitet, ålder, år i tjänst eller att urvalet på något annat sätt skulle vara representativt för hur kåren ser ut i stort. Det mina informanter hade gemensamt var att de alla fyra var mellan 30 och 35 år gamla med mellan 1,5 och 7 års tjänstgöring som polis bakom sig. Yttre tjänst kallas även ordningspolisen eller ingripandeverksamhet. Ingen informant ställde upp frivilligt utan de hade blivit tillsagda av sina befäl eller gruppledare att kontakta mig, något som jag förstod det som att många var ovilliga till eller ointresserade av. Det krävdes åtskilliga kontakter från min sida innan jag fick tag på mina informanter. Trots detta hade alla informanterna när intervjuerna väl genomfördes mycket

att säga, och verkade tycka att det var kul och meningsfullt att få prata och berätta om sitt arbete. Informanterna har alla blivit lovade anonymitet. I citaten jag redovisar i analysen är informanterna därför utan namn och jag har i några fall ändrat eller tagit bort andra namn (på städer och stadsdelar) i citaten. När jag av utrymmesskäl har behövt redigera citaten har jag markerat det med [...].

Forskarens roll/reflexivitet:

I feministisk emancipatorisk forskning råder enighet kring vikten av att forskaren situerar sig själv och redogör för sin position i förhållande till forskningen och informanterna (Lykke 2009, s. 18-24). Min förförståelse av och tidigare interaktion med poliser var begränsade, dock har jag i tidigare uppsatser undersökt svensk migrationspolitik.

Intervjuerna blev några gånger spänningsfyllda, till exempel då en av informanterna efter ett tag sade öppet rasistiska saker. Jag förhöll mig inte aktivt till det mer än att jag försökte be hen förtydliga sitt resonemang, samtidigt som jag inte ville få informanten att bli defensiv genom att framstå som att jag ifrågasatte det hen sa (jämför Madisons resonemang om ”patient probing” (2005, s. 33)). Det går inte att säga hur de rasistiska åsikterna som informanten hade påverkar min tillgång till information, men kanske spelade min svenska bakgrund och mitt svenska namn, med andra ord informantens förståelse av mig som svensk och icke-rasifierad, roll för informantens villighet att samtala med mig och säga de saker hen sa.

Feministisk metodologi

Det som utmärker feministisk metodologi är att den är kritisk, och har en emancipatorisk ambition. Feministisk forskning kan ha en generell “feministisk samhällsanalys vars emancipationsperspektiv sätter ramarna för analysen” (Lykke, 2009 s. 163). Inom feministisk forskning är epistemologi och metodologi närliggande, valet av metod styr valet av teori och vice versa (Lykke, 2009, s. 176). Så även i min uppsats. Ambitionen med min uppsats är att göra kritisk forskning (Winther Jørgensen & Phillips, 2000 s. 8), därför har jag valt att använda mig av diskursanalys utifrån Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes diskursteori som analysmetod.

Intervju som metod

Eftersom att jag ville få fram polisens egen förståelse av sitt arbete valde jag kvalitativ intervju (Widerberg, 2002, s. 16-17) som metod för materialinsamlingen. Jag använde mig av semistrukturerade intervjuer där jag utgick från en intervjuguide med frågor uppdelade efter olika ämnesområden och teman, men jag lät informanterna prata mycket fritt och ställde följdfrågor för att få dem att utveckla sina resonemang. På detta sätt kom teman som jag inte hade förutsett fram, och vissa områden i intervjuguiden berördes knappt alls. Syftet med denna lyhördhet vid intervjuer är att låta materialet snarare än forskaren bestämma vad som är viktigt (Widerberg, 2002, s. 99-100). Jag växlade mellan olika typer av frågor för att försöka fånga in informanternas olika sätt att berätta om och relatera till sitt yrke (jämför ”the Patton Model” i Madison (2005, s. 27-28) som går igenom bland andra Behavior or Experience Questions, Opinion or Value Questions och Feeling Questions). Detta resulterade i att samtalen sinsemellan såg ganska olika ut.

Diskursanalys

Jag har valt intervju som insamlingsmetod, följt av en diskursanalys av några av de teman jag fann i materialet. Även om jag använder mig av intervjuer och endast studerar det talade språket i min uppsats så är min utgångspunkt ändå att jag ser på alla sociala praktiker som potentiella artikulationer (Laclau och Mouffe citerade i Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 33, s. 43). Här skiljer sig Laclau och Mouffe från till exempel Fairclough och andra diskursteoretiker som gör skillnad mellan diskursiva och sociala praktiker (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 26, 42). Bergström och Boréus går igenom idé- och ideologianalys, en metod som kunde varit användbar för att analysera skrivet material om Reva-projektet eller det språk som används av politiker, utifrån ett ideologikritiskt perspektiv (2000, s. 169-172). Det är dock inte tränade politiker jag har intervjuat, och den personliga moralen är inte nödvändigtvis förankrad i en tydlig ideologi. Jag har inte heller samtalat med en informatör vid Polisen som uttalar sig i syfte att representera organisationen. Det var alltså inte givet inom vilken subjektsposition mina informanter skulle komma att uttala sig, som privatpersoner eller i sin yrkesroll, eller i båda eller en tredje. Inom yrkesrollen kan informanterna dessutom välja en rad olika positioner med tillhörande diskurs, och likadant som privatpersoner.

En premis för diskursteori och socialkonstruktivism är att det finns "samband mellan kunskap och social handling" (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 12). Subjekt förstås inte som bärare av erfarenheter utan som konstruerade genom diskurser. Just språket fokuseras eftersom att det skapar och bär verkligheten. Om varje social praktik har potentialen att vara en artikulation, och varje artikulation också är en del av en eller flera diskurser, så förstår jag det som att det finns förändringspotential inbyggd i de praktiker som subjektet ägnar sig åt. Genom sociologen Vivien Burrs begrepp "kunnig diskursanvändare" (Sörensdotter 2008, s. 23) ges subjekt möjlighet till visst aktörskap inom den position de har blivit placerade i samtidigt som det finns ett erkännande att utrymmet subjekten har att agera inom är begränsat. En kunnig diskursanvändare är en som kan se de möjliga positioner som går att inta inom en viss diskurs, och då medvetet kan välja den position som innebär bättre förutsättningar eller möjligheter till en förändrad position. Diskursteorin kan också användas för att fånga upp antagonismer, det vill säga försök till olika identiteter hos samma subjekt som krockar med varandra (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 54-55). Laclau och Mouffes begrepp för ett subjekt som präglad av många olika identiteter parallellt, subjektet som fragmenterat (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 48-49), fångar in de potentiellt motstridiga positioner som kan finnas hos ett och samma subjekt. Även gruppbildning och gruppindelning tas in som viktiga analytiska delar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 48-54).

Jag är intresserad av den kunskapsproduktion och de diskurser som hör till diskussionen om papperslösa. Polisens har stor del i hanteringen av papperslösa och stor makt över hur det direkta arbetet utförs, därför är det intressant att tala med poliser om deras förståelse av sitt arbete. Diskursteorin utgår ifrån att "[s]anningen är en diskursiv konstruktion och olika kunskapsregimer anger vad som är sant och vad som är falskt." (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 19) Diskussionen om papperslösa består av många olika diskurser i konflikt med varandra och är ett sammanhang där olika grupper strävar efter tolkningsföreträdet. Reva-projektet och det fokus som har lagts på papperslösa har snarare än att fungera som en lyckad åtgärd öppnat upp för en diskussion om papperslösas situation där ett annat perspektiv har blivit möjligt, och där de stora

dagstidningarna har börjat rapportera om något som innan har varit lättare att ignorera, och dessa rapporter har delvis ett annat perspektiv. Det är, med Laclau och Mouffe, en synliggjord kamp om diskursen som blossar. Med detta som bakgrund och förståelse vill jag i min uppsats fokusera på en eventuell balansgång mellan etik och plikt i arbetet som polis. Vad som är, just nu i Sverige, ofrånkomligt eller sant när det kommer till regeringens hantering av och förhållningssätt till papperslösa är inte självklart. Diskursen om hur samhället bör hantera papperslösa är inte tillsluten (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 34). Det finns utrymme för tjänstemän och poliser att uttrycka åsikter som skiljer sig från regeringens linje då denna är såpass omtvistad och otydlig.

Jag utgick genom diskursteorin från att jag skulle finna spänningar i materialet, då jag hade en förförståelse av att polisernas arbete speglar den paradox som finns i deras uppdrag. På det viset formades analysen och även mina frågor till informanterna av den förförståelsen, min ingång till materialet var den som Widerberg (2002, s. 144-145) kallar för teorinära. De rasifierande diskurserna hade jag inte förväntat mig och de teorierna gavs istället av empirin ("empirinära", Widerberg 2002, s. 144-145), när jag mötte det resonemanget hos två av fyra informanter så gick det inte att bortse från att den diskursen hade inflytande och teorier om andragörande och rasifiering blev användbara för att förstå hur och varför. Rent praktiskt gick mitt arbete till så att jag dels lärde känna materialet genom noggrann transkribering, därefter gick jag igenom det igen, kodade det efter teman och kunde plocka ut intressanta sjok, vilka jag sedan gick igenom igen, och prövade olika sätt att tänka kring och förstå i mönster och i relation till olika diskurser (Widerberg 2002, s. 143-152).

Metodens begränsningar

Polisyret präglas som tidigare nämnts av en stark yrkeskultur. I denna ingår en tystnadskod (Ekenvall, 2008, s. 31) som innebär att det finns en stark kåranda och en stark norm om att inte förråda sina kollegor. Denna kåranda är väl belagd inom forskningen både internationellt och i Sverige (se t ex Granér och Knutsson, 2000, s. 111-113, Ekenvall, 2008). Intervjuer är med hänsyn till kårandan och tystnadskoden en mindre tillförlitlig metod än till exempel observation då jag sannolikt får annan, kanske

mer återhållsam eller tillrättalagd, information genom intervjuer. Kvalitativa forskningsmetoder kompletterar varandra (Widerberg, 2002, s. 18), således hade kombinationen intervju och observation även den passat bra då det hade varit möjligt att få syn på eventuella diskrepanser mellan praktik och tal. Uppsatsens storlek tillät inte observation och inte heller uppföljande intervjuer utan jag har intervjuat varje person en gång. Uppföljande intervjuer hade gett mig möjlighet att till exempel ställa vidare frågor till övriga informanter om spänningar som bara vissa informanter nämnde.

Analys

Den här studien får ses som explorativ och det som jag funnit och finner mest intressant är de spänningar och ibland paradoxala inställningar i resonemangen som informanterna förde kring etiska konflikter och vilka strategier de har för att handskas med dessa spänningar. Detta redogör jag för under rubriken Spänningar och antagonismer nedan. Under rubriken Istället för etik, professionalitet? diskuteras två förhållningssätt, en typ av lösningar, som informanterna har för att hantera spänningar och dilemman: professionalitet och rutingörande. Avstängdhet och rutin framstod som verktyg för att hantera dilemman. Vissa av spänningarna ger upphov till dilemman som kan hanteras med hjälp av rasistiska förklaringsmodeller. Två av informanterna uttryckte på olika sätt vad jag tolkar som rasistiska samhällsliga diskurser. De tankegångarna och hur de rättfärdigas redogör jag för och diskuterar under rubriken Etnicitet som förklaringsmodell nedan. Tillsammans med dels förlöjligande av etik och moral och dels oviljan att sätta sig in i dilemman och problem kan det leda till att rasistiska och förenklade förståelser bekräftas. På samma sätt kan också kritik mot polisen förenklas och klumpas ihop, all kritik ses som osaklig och därför också lätt att avfärda.

Frågeställning ett och två besvaras främst under Spänningar och antagonismer samt under Istället för etik, professionalitet?. Frågeställning tre besvaras under rubriken Etnicitet som förklaringsmodell. Analysen är således inte upplagd efter frågeställningarna utan istället efter de teman jag fann i materialet.

Spänningar och antagonismer

Under denna rubrik besvarar jag delvis frågeställningarna

Vilka etiska dilemman upplever poliser att de ställs inför i sitt arbete?

Hur hanterar poliser en eventuell balansgång mellan etik och plikt i sitt arbete?

genom att diskutera de spänningar jag fann mellan olika diskurser i informanternas ibland paradoxala inställningar till etiska dilemman. Utifrån två informanternas tankar om inre utlänningskontroller och kritiken mot dessa diskuterar jag hur de kan förstås. Jag går

särskilt in på en informants sätt att förhålla sig till dessa och hens försök att påverka en institution inifrån genom att presentera motdiskurser på arbetsplatsen. Balansgången mellan etik och plikt diskuteras också utifrån en informants berättelse om en incident där den blev aktuell för informanten.

Inre utlänningskontroller

De inre utlänningskontroller som med Reva-projektet har utökats görs även mer indirekt var gång polisen stöter på någon som de behöver identifiera. Den av informanterna som upplevde dessa som etiskt problematiska resonerade såhär

[...] så träffar vi på folk, så pratar vi med dom och så men har du inget id-kort? Nähä, [...] då får man ta in dom i förhör till stationen, så ska utlänningsnämnden kolla om dom har, ja, deras status helt enkelt, vad dom gör i Sverige om dom inte har papprena i ordning. Och då, när man pratar med dom, alltså alla är ju människor, och som jag sa, jag tar in människor rätt mycket... så vet man tar man in honom nu, så kommer han skickas tillbaka kanske, och för att lösa den moraliska mackan så försöker jag tänka att polisen har sitt uppdrag, sen får dom andra myndigheterna ta sitt ansvar. [...] sen vet jag att det haltar jättemycket i de andra instanserna. Vi har ju ingen missbruksvård, och psyksjuka har ju ingen vård direkt [...] Men jag tror det kan bli en fara om polisen börjar lägga sig i det där, och försöker vara socialarbetare, eller migrationsministrar.[...] Det får ju komma från politikernas håll, [...] därför tycker jag det är viktigt med demonstrationer [...] folk är politiskt aktiva och medvetna, för då... det kan man förändra.

Informanten i citatet ger uttryck för en mängd samhällseliga diskurser som på olika sätt står i ett spänningsförhållande till varandra. Hen uttrycker att det finns en konflikt, en "moralisk macka", med en ID-kontroll, då den kan få konsekvensen att personen ifråga kan komma att skickas ut ur landet. Personen beskrivs som "människa", alltså inte i det fallet definierad av sin nationalitet utan istället av en diskurs där "människa" är något universellt, oberoende av nationalitet. Informanten skiftar när hen definierar den andra som "människa" från sin roll som polis och är där istället också "människa". Kontrollen får reella effekter, baserat på nationalitet och medborgarskap och de rättigheter som kommer med den. Informanten hanterar denna konflikt genom att skifta tillbaka till rollen som polis med ett uppdrag, vara lojal mot myndigheten på det sätt som Lundkvist

beskriver, och hänvisa till politikernas demokratiska ansvar, och andra myndigheters uppdrag. Samtidigt ifrågasätter hen genast igen den lojaliteten genom att påpeka att samhället brister i sina åtaganden och i sitt ansvar på olika sätt, men hen möter det ifrågasättandet genom att återkomma till de medel samhället tillhandahåller för förändring och påverkan, opinionsarbete gentemot politiker genom till exempel demonstrationsfriheten. Informantens problematisering och resonemang återfinns inte hos de andra informanterna. De flesta avfärdar kritiken kring Reva med att allmänheten inte förstår polisens arbete. En annan informant tar upp hur Reva-projektet har jämförts med Tyskland på 30- och 40-talen i media men håller inte med utan tycker att det är en respektlös jämförelse.

[...] människor som faktiskt var utsatta för en riktig, alltså en riktig terrorapparat där man skickar människor till döden, det är ju inte som att vi när vi gör det här skickar människor till döden, vad det handlar om för vår del det är ju att vi fullföljer ett samarbetsavtal som finns mellan europeiska länder [...] alltså då kan man såklart jämföra och säga "jamen det var ingen som sa ifrån då heller" men nu måste vi ju ändå komma ihåg att vi har ändå demokratiska val, och det är där vi ska säga ifrån, om vi hade levt i en diktatur ja då hade det kanske kunnat ställas ett högre krav [...] men, återigen också, har du hela ärendet där och hela problematiken, det är ingenting som jag känner till när jag är där på den platsen, alltså jag har inget med Migrationsverket att göra överhuvudtaget, jag kan inte hämta ut nåns papper från Migrationsverket hur som helst, jag har ju inte läst och följt några [ärenden].

Informanten stödjer sig på både en avsiktsetisk och pliktetisk hållning. Hens uppdrag som polis är att fullfölja ett samarbete, det finns således ingen problematik i uppdraget. Om det däremot var så att polisen hjälpte till att "skicka människor till döden" så hade ett annat ansvar gällt för de medverkande. Demokrati tas även upp av den här informanten, genom att sätta upp demokrati och diktatur som varandras motsatser, istället för att placera länder som mer eller mindre demokratiska på en skala, kan hen avfärda alternativa berättelser som ifrågasätter asylpolitiken, effekterna den får för individer, eller medborgarnas möjligheter att påverka Schengensamarabetet. Jag förstår informanten som att hen i slutet av citatet menar att om hens kunskap om till exempel ett

deportationsärende hade varit större så hade det varit svårare för informanten att rättfärdiga sin hållning med hjälp av de två etikerna, och konsekvenserna hade varit nödvändiga att ta in i övervägandet, utan den kunskapen blir det också mer självklart för informanten att hen inte har anledning eller möjlighet att ifrågasätta sitt uppdrag.

Att försöka förändra inifrån

Rolf Granér (2004) skriver om hur polisyrket är särskilt präglad av en stark yrkeskultur. Detta återfinns hos mina informanter som alla starkt identifierar sig som poliser. En informant beskriver hur hen upplever att förväntningarna på gruppmedlemmarna för att platsa i gemenskapen ser ut

du ska ju inte bli för känslös och du ska ju liksom vara lagom, ja alltså följa diskursen om man ska säga så, använda ett sånt ord, inte tycka för mycket om nåt och inte bli för känslös och engagerad i nåt och ja, du kommer inte längre med det.

En av informanterna blev polis med en ambition om att förändra polisen. Informanten hade av de poliser hen stött på som ung och politiskt aktiv fått en negativ bild av polisen, och ville själv bli en bra polis. Hens bild av polisen har dock ändrats sedan hen själv blev polis.

Jag tror många har en lite annan, felaktig bild av vad polisen gör och vad polisen är... en bild som man skapar sig inom olika kulturer. Det är allmänt att polisen är nazister och dumma i huvudet och hemska liksom.

Informanten berättar om hur hen på olika sätt försöker presentera motdiskurser till den hen beskriver som rådande inom den gruppen hen arbetar i, en maskulin machodiskurs som känns igen från tidigare forskning (se t ex Granér, 2004) och i det autonoma förhållningssättet där moralisk fostran ses som en av uppgifterna, och allmänheten är indelad i "bus" och "Svensson".

ja, vad ska jag säga det är väl inte så många som röstar på Vänsterpartiet iallafall kan man säga. Det är lite så här macho, "finns två sätt att lösa saker, mer våld eller ännu

mer våld” (skratt) sådär. Mer poliser och längre batonger, lite så tycker jag att det är, lite tråkig, när man vill prata om “jaha men vad är orsaken till kriminalitet?” och kan du liksom påverka [dina] förutsättningar i livet, om man “väljer” att bli kriminell eller inte, det liksom kommer aldrig dit utan det är bara “ja men dom ska fan veta hut”.

Citatet bekräftar alltså tidigare forskning och även informantens position som något av en anomali inom sin grupp, när hen vill diskutera orsaker till kriminalitet och problematisera sina kollegors förståelser. Informanten beskriver hur hen nu fokuserar mer på att förändra arbetsplatskulturen snarare än att initiera diskussioner som den ovan.

... om man stör den allmänna ordningen eller utgör en fara för den allmänna ordningen så får man [...] avvisa, avlägsna eller omhänderta en person, och det här avlägsna det betyder att man får köra iväg dom från en plats. Är det stökigt [i centrum] en fredagskväll och där är ett ungdomsgång som stökar så kan man ta den stökigaste och köra honom [ut ur centrum] och släppa honom där, om man nu inte vill köra in honom på polisstationen, och jag gillar inte det riktigt, för det liksom skapas en kultur bland ungdomarna då också, ”ja shit polisen kör ut oss till skogen och dumpar oss” Det skapas en fientlighet mot polisen där. Så just den lagen försöker jag diskutera igenom, “varför gör vi detta, är det för att straffa dom?” [...] vårt jobb är inte att straffa folk utan det får ju en tingsrätt göra. Det är en sån sak som jag försöker förändra kulturen.

Som ett exempel på att förändra kulturen tar hen en enskild lag där det finns utrymme för tolkningar, och med ett legalistiskt argument försöker hen påverka hur just den här lagen används. Lagen ger utrymme för både ett legalistiskt och ett autonomt förhållningssätt, och för polisen att ”straffa” de som stökar. Det andra av argumenten bygger på informantens förståelse av kriminalitet som något som skapas och där polisen kan vara med och påverka hur de ses av ungdomar. Att köra någon till skogen blir med det synsättet ett onödigt maktutövande som riskerar att generera en fientlighet hos ungdomarna, istället för ett effektivt sätt att hålla den allmänna ordningen.

Etisk balansgång

När jag frågade om svåra situationer som kan uppstå berättade en informant om ett tjänstefel den begått med grund i en förhoppning att det skulle bli en bättre situation för offret för ett brott.

[...] det var verkligen sån magkänsla som sa till mig liksom att skriver du [anmälan] här nu så gör du det bara tio gånger värre och det är nog den enda gången jag vet att jag gjorde fel [...] nu valde jag att inte skriva så jag hoppas att jag hjälpte henne iallafall men det är ingenting jag vet idag ju. Men det var typiskt en sån grej att jag visste att jag inte gjorde rätt liksom rent juridiskt sett men magkänslan sa nånting annat.

Informanten frångick lagen och sin egen anmälningsplikt och agerade istället autonomt med stöd i “magkänslan”. Hen förklarar det med hjälp av en konsekvensetisk hållning, att följa lagen skulle gett konsekvensen att situationen blev “tio gånger värre” för brottsoffret. Juridiken blir i det här fallet ett trubbigt instrument som informanten inte anser kan göra det den finns till för, och informanten tar istället hänsyn till brottsoffrets värdjan att inte skriva och sin magkänsla. Magkänslan får stå över lagen, den personliga övertygelsen om vad som är rätt och riktigt i en situation går före.

Istället för etik, professionalitet?

I det här stycket går jag igenom informanternas förhållningssätt till etik, vad som ses som etiska problem, vad som ses som svårigheter i arbetet, och med hjälp av vilka diskurser dessa hanteras av informanterna. Två lösningar som presenteras som svar på olika etiska frågeställningar i materialet är professionalitet och rutingörande av arbetsuppgifter. Arbetsuppgifter som är extra svåra och emotionellt eller på andra sätt påfrestande kan även dessa hanteras på detta sätt.

Rutin som lösning

Men oftast är det inte så djupt vi går in på etik och moral. Vad jag tycker är jobbigt med, alltså ibland så får jag lite såhär, i början när jag började jobba som polis tog

jag in varje människa jag mötte så himla mycket. Så då kunde jag tycka det var jättejobbigt, jag kunde ligga sömlös.

En informant som citerades ovan (s. 22) menar att för att passa in i gruppen och klara av jobbet som polis så kan du inte bli för känslomässigt engagerad. Det är något som de andra talar om också, en acceptans av att man inte kan ta hand om de utsatta som man stöter på ”man kan inte engagera sig i hela sitt liv, det funkar ju inte, isåfall hade man ju haft en hel skolklass med ungar hemma i lägenheten, det går inte.”. Granér skriver att ångest som kommer från arbetet kan hanteras genom kollektiva strategier och försvar. (s. 28-32) Professionalitet kan ses som en sådan kollektiv strategi för att hantera tyngden av det dagliga arbetet. Även det reflexmässiga bemötandet av kritik, genom att avfärda den, kan ses som en annan men liknande sådan gemensam strategi för att slippa förhålla sig till kritiken. Apropå frustrationen som uppstår hos en av informanterna när kvinnor som lever i en relation där de utsätts för våld men inte vill berätta om det för polisen när de har blivit ditringda säger hen

Jo men om man känner att man inte kan göra så mycket kanske det är bättre att ställa in sig på rutin än att fortsätta kämpa för nånting som inte finns nåt... Ja då agerar man på rutin, det är ju inte så jättelång livstid på poliserna här på ordningen här i stan exempelvis. Det är ju väldigt, väldigt mycket ärenden.

Jag ser en fara i att ärenden riskerar att bli rutin för polisens egen skull snarare än för att det är det bästa sättet att hantera det professionellt. Alltså att rutingörandet handlar om att skydda individen i polisen från att tyngas ner av jobbet snarare än den som är utsatt för brott.

Etik eller professionalitet

När etik diskuteras så framhålls istället vikten av att agera ”professionellt”. Professionaliteten sågs även som lösningen i ett samtal med en chef som ringde för att berätta att ingen på hans avdelning var intresserad av att medverka, “det är ganska okomplicerade frågor det här tycker alla, det gäller att vara professionell bara” var hans inställning. Vad är professionalitet? En av informanterna beskriver det såhär:

Alltså jag ska ju som polis vara en förebild, jag ska vara lugn och jag ska förmedla trygghet, den biten får jag inte lov att tappa [...] jag måste hela tiden visa trygghet och visa att jag är öppen för att lyssna på folk, [...] jag tror det är ett ord vi också använder väldigt mycket, [...] tar det för givet men det är svårt att förklara. Men behålla ett lugn och kunna förmedla trygghet, och ändå kunna lösa en uppgift.

Polisförbundet, polisens fackförbund, betonar på olika sätt etik och vikten av att det har en plats i det dagliga arbetet⁵. Klart är att fackets faktiska insatser är ganska verkningslösa. Moralmatchen, ett spel som facket tagit fram och som står på stationen, betraktas närmast som löjligt och en av informanterna beskrev hur det raljerades kring kostnaden för det.

Polis: Nej. Inte bara om man ställer ut en låda så. Då måste man ha gruppcheferna eller nån med auktoritet i gruppen som sätter sig ner och “nu ska vi prata om det här och det är jätteviktigt och det är allvar och det är inget trams och nu gör vi det” istället för att det “ja, kolla här vad vi har fått, det kostade en miljon att ta fram den här lådan” “äh vad är det för skit” alltså då blir det ju aldrig nåt bra.

Anna: För det är så det har presenterats?

Polis: Ja, utan då får det ju vara nån som, ibland tar jag på mig det ansvaret, “nä men nu får vi ju, kan vi inte prata om nåt av det här” liksom. Men så läser man dom påståendena, frågorna, så blir det, kan det stå så här “Det är okej att begära en tårta för man har gjort ett bra jobb” av en privatperson. Tycker vi det? Nä det tycker vi inte, alltså det blir lite väl löjligt. Så, men bara det att den står där och så kan ju vara en nyckel till, ingång till att man börjar prata om såna saker,

⁵ Polisförbundet har sedan 2005 ett yrkespolitiskt program där yrkesetik utgör en viktig del av professionen. De har tagit fram ett spel som heter MoralMatchen som ska fungera som ett verktyg för arbetet med etik. I det yrkespolitiska programmet betonas vikten av etik som en del av grundutbildningen, och sedan ett kontinuerligt inslag i polisarbetet.

⁵Yrkesetik för poliser: Etikhandledare på alla arbetsplatser,Handledning i yrkesrollen, Tid för samtal om etik/attityder i vardagen, Vidareutbildningar/seminarier om etik, Etik i grundutbildningen (s. 42 Yrkespolitiska programmet)

Anna: Men har det varit det då? Eller det kan vara det?

Polis: Eh, det har varit det, när det var mycket om så så kom vi i vår grupp fram till slut iallafall “nä men nu räcker det med sånt trams, vi får prata om nånting” och så pratade vi om hur vi ska jobba professionellt, och det, det blev väl bra.

Informanterna tar alltså tydligt avstånd från fackets praktiska arbete med etik och hur cheferna misslyckas med att föra in frågorna, men två av informanterna har ett intresse och en vilja att diskutera etik mer på arbetet. Facket ses av en informant som långt ifrån polisernas vardag i de flesta frågor. En av informanterna tycker inte etik är så viktigt och saknar inte möjligheten att diskutera det. Det är istället upp till varje polis att rannsaka sig själv när det kommer till etiska frågor. Hen refererar till magkänsla. Hydén och Lundberg menar att de kategoriseringar och snabba avgöranden av vem som verkar misstänkt och inte som kommer sig av magkänsla och det nära besläktade tyst kunskap kan vara både positivt och negativt. När den kommer från yrkeserfarenhet och har förankring i verkligheten så är det en hjälp i polisens arbete. När kategoriseringar däremot blandas ihop med föreställningar om vem det är som begår brott och alla i en föreställd grupp dras över en kam är det snarare dåligt utfört arbete (2004, 176-179). Detta tangerar en annan informants resonemang om äldre poliser

Nej det vet jag inte, jag tror att det är för att jag som person tycker sånt [etik] är intressant, så jag tror inte att det egentligen har med hur länge man har jobbat att göra, sen är det väl klart, hela tiden fyller man ju upp sin lilla bank av erfarenhet, och dom som har jobbat väldigt länge dom har ju ofta sina tankar ganska... och det är svårt att rubba deras tankar och få dom att tänka på andra sätt, jag är nog som ny polis mer formbar fortfarande och mottaglig för andra tankesätt än det jag själv har.

Det viktigaste beskrivs av två av informanterna att man har en väl fungerande utsättning (arbetsgrupp), och det är också det som informanten som vill förändra tar upp som det hen har flyttat fokus till att försöka påverka. Även maskulinitetsnormer är något som informanten och i citatet nedan det turlag (arbetsgrupp) hen är med i ifrågasätter

Mm just den här ordningsgruppen som den heter då tycker väl många är lite sådära, dom försöker vara så jävla tuffa [...] vi tycker väl att dom flesta där är dom som inte kom in i piketen, stora starka pojkar som är tuffa. Men dom är rätt intressanta egentligen för dom är så himla, när man pratar med dom, är min uppfattning i alla fall, att dom är väldigt rädda [...] för att bli skadade eller för att, alltså dom ser allting som ett hot på ett annat sätt.

“stora starka pojkar” som trots sin fysiska styrka beskrivs som rädda representerar en maskulinitet som även facket vill tona ner eller luckra upp, och en maskulinitet som införandet av dialogpolis står i konflikt med.

vi har ju lagt om vår taktik vid större händelser, innan var det mer så här show force, man skulle visa upp att polisen var jättemånga, men forskning har visat att polisen kan ju ofta skapa situationer och eskalera situationer. Så dialogpolisen är en del av det.

Informantens uttalande har stöd i den förändring som polisen genomgår med dialogpolis och polisens volontärer, samtidigt som en spänning mellan polisens roll och vissa av deras metoder, i det här fallet våldet, blir tydlig.

Etnicitet som förklaringsmodell

Under den här rubriken ska jag besvara frågeställningen

Hur rättfärdigas rasifierande praktiker i polisens arbete?

Två av informanterna uttryckte under intervjuerna vad jag tolkar som två olika typer av rasism, genom andragörande och uppdelande i ett vi som är “svenskt” eller “Svensson” och ett dom som är vad informanterna definierar som “utländska”, “med utländskt ursprung” och “folk som kommit hit”. Den ena informanten ger uttryck för antiziganism medan den andra informanten snarare ger uttryck för en kulturessentialistisk rasism.

Båda informanterna hänvisar till fakta, en sanning om att de som de "jobbar mest med" är "utländska" eller har "utländskt ursprung" (jämför Uhnö, 2013, s. 75-78). När vi diskuterar kritiken mot och arbetet med Reva säger en informant "vi vet ju vem vi jobbar mest med, det kan man ju inte sticka under stol med att det är ju mest utländska som vi har att göra med". På frågan om det förekommer rasism inom kåren svarar en annan informant så här

Nej, nej alltså rasism det... det tycker jag absolut inte att man har nånting emot någon speciell grupp. Däremot så är det ju ren fakta att, när jag är ute och jobbar, nio av tio personer kanske har utländskt ursprung.

Jag förstår informanterna som att de i sina uttalanden använder sig av den diskurs om rättssäkerhet och likabehandling som är dominerande, där en särbehandling av "utländska" rättfärdigas med att det har stöd i objektiva fakta. Som Hydén och Lundberg visade i sin studie (2004) och vilket annan forskning också har visat (se t ex Peterson, 2013, s. 12 för en redogörelse eller SOU 2005:41, 2005:69, 2006:73) blir rasifierade subjekt särbehandlade av polisen och även diskriminerade i rättsprocessen. Utredningen *Sverige inifrån. Röster om etnisk diskriminering* har haft hearings med boende i stigmatiserade och marginaliserade storstadsområden i Sverige där förståelsen som mina informanter ger uttryck för bekräftas av de boende, som blir utsatta för den. Deltagarna berättar om att de upplever det som att "polisen förutsätter att det är invandrare som begått brottet" (2005:69, s. 110). Peterson (2013) skriver om det cirkelresonemang som ger att uppfattningen att rasifierade begår brott leder till att polisens blick och kontroller riktas mot rasifierade, vilket i sin tur bekräftar uppfattningen att rasifierade begår brott.

Informanten tror samtidigt inte att uppfattningen att nio av tio som de möter har utländsk bakgrund påverkar polisens arbete.

Anna: Tror du att det kan påverka arbetet på något sätt om man nu, du säger att du vet att det är så?

Polis: Alltså vi kommer ju oftast när ett brott redan har skett, det är någon som ringer in, nu är det någon som har gjort något dumt, och då, nä jag tycker att det är ju, oftast så

tror jag att alla vet vad som är rätt och vad som är fel, man slår inte en annan människa för det gör ont, så enkelt är det. Så då tycker jag inte att det spelar någon roll, men jag tror att det hade underlättat för många personer om det hade varit en annan fördelning av dom som kommer till Sverige i samhället, det tror jag hade varit mycket, mycket bättre.

Anna: Hur menar du då?

Polis: [...] att man blandar, alla går inte på samma skola som kommer hit utan att man blandar[...], att alla bor inte på samma ställe utan man får integreras i samhället med dom som kommer härifrån, så att man lär sig hur vi har det här.

I det här citatet syns två motstridiga diskurser, en där "alla vet vad som är rätt och fel" och där etnicitet inte har någon betydelse för den grundläggande kunskapen, samtidigt som integrationstanken också finns där och att genom att bo med "svenskar" så skulle "de som kommer hit" kunna lära sig att inte göra fel.

Den rasism som informanterna ger uttryck för förstår jag inte som en individuell rasism som ligger hos dom utan snarare att de ger uttryck för en samhällelig rasistisk diskurs som historiskt (och pågående) har skapat kollektiv och strukturerat samhället utifrån dessa kollektiv. Etnicitet blir på så sätt en förklaringsmodell till varför vissa begår brott, när informanten säger "jag ska inte säga folkslag här nu egentligen, men det kan vara vissa personer som är kända för att sno väldigt mycket, sen kan du själv dra dina slutsatser om vad du vill, hur du tänker" och "personer som alltid håller på med snatterier och stölder överhuvudtaget" förstår jag det som ett uttryck för antiziganism. Antiziganism är en typ av rasism som upprätthåller förtryck och diskriminering av romer, en grupp som varit förföljda och marginaliserade i Sverige och Europa sedan 1500-talet, en särbehandling som in på 1960-talet i Sverige utövades av staten med särskilda lagar och regler gällande romer som bland annat nekade romska barn skolgång och romer rätt att hyra bostad. Informanten förhåller sig, genom att säga "jag ska inte säga folkslag", till en antirasistisk norm som har etablerats sedan dess, men protesterar samtidigt mot den normen genom att ändå använda sig av en antiziganistisk diskurs, som alltså är väl etablerad och som hen därmed räknar med att även jag känner till och uppmanar mig att dra mina egna slutsatser med hjälp av. Det är således inte så konstigt att informanten

uttrycker den här diskursen, men det är samtidigt ett brott mot diskrimineringslagen, som är till för att skydda etniska minoriteter, att särbehandla någon på grund av uppfattning om den personens etnicitet och problematiskt att informanten har ett uppdrag att representera lagen.

Kamali (2006, SOU 2006:73) beskriver hur "integration" har varit ett begrepp den svenska politiska debatten sedan slutet av 1960-talet då det ersatte "assimilation". Det har varit den uttalade linjen i svensk politik sedan 1996. Integrationstanken vilar på en uppdelning i "vi" och "dom" där vi är svenskar och dom invandrare, och där "svenskar" ses som redan integrerade och "invandrare" som segregerade (s. 341.). Samtidigt med integrationstanken kom också en kulturessentialistisk tanke om att "invandrare" bär med sig kulturer som är väsensskilda från den svenska kulturen (348-350). En av mina informanter ger båda dessa diskurser som förklaring till att de med "utländskt ursprung" är de som begår brott.

dom har det tufft dom som har kommit hit, och politiken har blivit knasig tycker jag, för att där är det ju så att dom flesta bor ju på samma område, ta till exempel Rosengård där finns inte många svenska personer som bor där och det tycker jag är nånting som har blivit fel rent politiskt, och då bildar dom sitt eget samhälle där och dom har säkert sina egna ledare, kan jag tänka mig, som dom följer och dom följer sina egna regler och dom kan ibland krocka med våra regler och då blir det fel.

[...] dom har ju ett slags underläge när dom kommer hit för dom kan inte språket och så vidare och det lär dom sig ju inte bättre heller när dom bara pratar med varandra, dom borde komma ut, som barnen som går till skola och måste umgås med svenska barn som pratar svenska så tror jag det hade blivit mycket bättre. Och språket hade säkert lärt dom att förstå våra regler och våra tankesätt om hur det ska fungera i samhället här. Då tror jag att problemen hade reducerats. [...] dom är placerade på ett ställe [...] Och då blir det så att många av dom begår brott och det är tråkigt.

Det är en välmenande rasism som ser "dom" som offer för dels en dålig politik, dels sina landsmän, och dels sin annorlunda kultur vars regler inte stämmer överens med "våra"

regler. Att integrationsansvaret läggs på “de andra” i den här diskursen blir tydligt i till exempel informantens tal om barnen som “måste” umgås med svenska barn, och på så sätt lär sig språket. Det blir de vuxnas egna val att bara umgås med varandra och också ett val att inte integreras. Samtidigt så finns en förståelse för att brottslighet kan bero på att folk “har det tufft” men detta härleds återigen till det annorlunda ursprunget, de

kommer från länder där det är jättetufft klimat, där man kanske behöver använda våld emot varandra för att försvara sig och för att inte ligga underst i samhället och så funkar det ju inte i Sverige, här har vi det mycket bättre än så.

Enligt diskursteorin så skapas människor som grupp genom att vissa möjliga identiteter lyfts fram och andra ignoreras (Winther Jörgensen, s.53). Informanterna delar med hjälp av andrafiering och rasifiering, alltså genom att lyfta fram en identitet som “utländsk”, in allmänheten i två grupper, de som begår brott som regel och de som inte är lika benägna att begå brott. På så sätt konstrueras också ”svenskar” som laglydiga, eftersom de vet vad som gäller. En alternativ förklaringsmodell hade till exempel kunnat fokusera på hur segregerade områden skapas genom att medelklassen väljer att bosätta sig i sina egna områden, då hade det krävts att klass snarare än etnicitet lyftes som definierande för identiteten.

Anna: Men hur väljer man dom personerna då?

Polis: Det väljer man ju inte egentligen, dom kanske kör just att man har en insats kring detta [...] och då blir det att då inriktar man ju sig först och främst mot dom som kanske ser lite mer utländska ut alltså, kan jag urskilja direkt “jamen du är ju svensk” ja då är det ju inga konstigheter ju men är man lite osäker så klart då kanske jag kontrollerar dig, jamen du kanske kan va polack eller vad alltså nånting annat, så kontroller jag ju dig också i så fall. men vissa är ju rätt så, då ser du ju, sen att du kan vara adopterad, det är ju en annan sak, ja men fel av oss då liksom men vi alla kan ju, vi har ju rätt att kontrollera om du har rätt att vara i landet eller inte [...] alltså det har ju ingenting med utseende eller var du kommer från överhuvudtaget utan det är ju kanske att man just då gör en insats mot detta [...] och då blir det ju att man kontrollerar ju givetvis, utländska personer, av den anledningen, men många ser det

ju lite annorlunda, utifrån, det kanske inte ser så bra ut att vi just gör dom kontrollerna.

Informanten beskriver praktiken inre utlänningskontroller som något som de gör mot den som ”ser utländsk ut” men menar samtidigt att det har ”ingenting med utseende” att göra. Jag förstår det som att en person med ”utländskt utseende” inte förstås som svensk av informanten förutom om den är adopterad. Den synen på svenskhet som en så snäv kategori uppmuntrar till den förenklade kategorisering som riskerar att leda till etnisk profilering och diskriminering. Detta blir ytterst problematiskt när informanten arbetar i en stad som Malmö där många är utlandsfödda eller har utlandsfödda föräldrar. Hydén och Lundberg (2004) visar i sin avhandling hur polisens uppgift sedan Schengeninträdet i praktiken är att kunna skilja på vem som är europé och vem som inte är det. Lagen ger heller ingen tydlig vägledning då den både påbjuder fler kontroller (en aspekt som har stärkts ytterligare i och med Reva-projektet) och samtidigt förbjuder diskriminering och särskiljning av en person på grund av dens utseende. (s. 115) Informantens förvirring angående kontrollerna går alltså helt i linje med hur lagen är utformad.

Vad fann jag inte?

Jag hoppades att kritiken mot projektet hade öppnat upp plats för en alternativ diskurs där personlig moral hos tjänstemän kan diskuteras med projektet som exempel/case. Informanterna såg dock inte den här kritiken som särskild från eller mer allvarlig än annan kritik, utan den lades av informanterna till en outsinlig ström av kritik av polisen, som kunde avfärdas dels med att ”media skriver ju en sak och verkligheten är en sak, oftast.”, dels med att kritiken av olika anledningar, främst okunskap hos allmänheten, slår fel.

Sammanfattning

I min uppsats har jag undersökt hur poliser talar om vad de upplever som etiska dilemman och hur de balanserar dessa med sitt uppdrag att utöva statens makt i sin roll som polis. Jag har diskuterat de spänningar och antagonismer jag fann i materialet, mellan olika diskurser och särskilt en informants sätt att förhålla sig till dessa och hans försök att påverka en institution inifrån genom att presentera motdiskurser på arbetsplatsen. Jag stötte även i mitt material på en rasism som jag har undersökt hur den

rättfärdigas och hur den hjälper poliser att sortera in människor i kategorier. Denna rasism är även belagd i forskningen och får reella konsekvenser för rasifierade människor samtidigt som rasifieringen hjälper till att upprätthålla strukturer där människor behandlas olika på grund av idéer om ras. Polisförbundet har en ambition att lyfta frågor om etik in i polisens vardag. Etikdiskursen upplevs nu av poliser som löjlig och ointressant och något som var polis själv får lösa på egen hand. "De individer som aktivt reproducerar den strukturella/institutionella diskrimineringen har institutionell makt och får därmed en institutionell aktörsroll" skriver Masoud Kamali om hur institutionell rasism fungerar (2005:41, s. 35). De poliser jag har intervjuat har denna roll och fyller denna funktion och deras arbete reproducerar en rundgång där etnicitet är med och strukturerar arbetet och även fungerar bekräftande för rasistiska idéer om vem som begår brott. Hos polisen och hos individuella poliser ligger makten att vidmakthålla diskurser kring etnicitet. Skillnadstänkande är starkt etablerat hos poliser, ett skillnadstänkande som både skapas i den speciella grupp som polisen utgör där poliser blir vi gentemot ett dom som dels utgörs av allmänheten, media, och rasifierade. I allmänhet underlättas skillnadstänkandet av att etik görs löjligt och att tid inte ges till utvärdering, samtal om och genomgång av nyss avslutade pass. Det kan alltså delvis vara strukturen i polisens organisation som försvårar möjligheten att diskutera eller ta etiska ställningstaganden i gruppen. Gentemot rasifierade underlättas skillnadstänkandet av en samhällelig rasistisk diskurs. Gentemot övriga allmänheten och media underlättas det av professionalitet och rutingörande. Ibland leder det också till att informanterna delvis får förlita sig på sin egen magkänsla, det vill säga göra ett eget ställningstagande med grund i eget förnuft. I kombination med en rasistisk diskurs kan resultatet bli att vissa behandlas sämre än andra av polisen, genom att till exempel misstänkliggöras enbart på grund av sin etnicitet.

Referenser:

Litteratur:

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Ekenvall, Börje (2008). *En oförvitlig polis?: studier i polisetik*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2008
- Feijen, Liv & Frennmark, Emelia (2011). *Kvalitet i svensk asylprövning: en studie av Migrationsverkets utredning av och beslut om internationellt skydd*. Stockholm: Migrationsverket
- Granér, Rolf (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur*. Diss. Lund : Univ., 2004
- Granér, Rolf & Knutsson, Maria (2000). *Etik i polisarbete*. Lund: Studentlitteratur
- Lina Gustafsson (2012). *Närvaro, frånvaro, användning och anpassning: Odokumenterade immigranternas sociala rum i den svenska kontexten* Kandidatuppsats Lunds universitet/Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi
- Hydén, Sophie & Lundberg, Anna (2004). *Inre utlänningskontroll i polisarbete: mellan rättsstatsideal och effektivitet i Schengens Sverige*. Diss. av båda författarna Linköping: Linköpings universitet, 2004
- Kamali, Masoud (2005) "Ett europeiskt dilemma. Strukturell/institutionell diskriminering" i Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (2005). *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering: rapport*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer
- Kamali, Masoud (2006) "Den segregrande segregationen" i Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (2006). *Den segregrande integrationen: om social sammanhållning och dess hinder : rapport*. Stockholm: Fritze
- Lundquist, Lennart (1998). *Demokratins väktare: ämbetsmännen och vårt offentliga etos*. Lund: Studentlitteratur

Lykke, Nina (2009). *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Molina, Irene (2005) ”Rasifiering. Ett teoretiskt perspektiv i analysen av diskriminering i Sverige” i Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (2005). *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering: rapport*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Sörensdotter, Renita (2008). *Omsorgsarbete i omvandling: genus, klass och etnicitet inom hemtjänsten*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2008

Uhnoo, Sara ”’Inom den egna plåtbubblan’ – polisen och etniska minoriteter” i Barker, Vanessa, Peterson, Abby & Åkerström, Malin (2013). *Den sorterande ordningsmakten: studier av etnicitet och polisiär kontroll*. 1. uppl. Malmö: Bokbox

Waddington, P.A.J. (1999) ”Discretion, ’Respectability’ and Institutional Police Racism” i *Sociological Research Online* 4(1).

<http://www.socresonline.org.uk/ludwig.lub.lu.se/4/lawrence/waddington.html>

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Yrkespolitiska programmet

http://www.polisforbundet.se/om_oss/Yrkespolitiska_programmet_2012.pdf

Östlund, Emil ”Polisens sökarljus. Etnicitet som urskiljningsfaktor i det operativa polisarbetet och hur den legitimeras” i Barker, Vanessa, Peterson, Abby & Åkerström, Malin (2013). *Den sorterande ordningsmakten: studier av etnicitet och polisiär kontroll*. 1. uppl. Malmö: Bokbox

Internetkällor:

Aftonbladet.se =

<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article16326474.ab>

Hämtad 2013-04-10

Dagens Arena = <http://www.dagensarena.se/opinion/polisforbundet-jakten-pa-effektivitet-far-aldrig-ga-ut-over-rattssakerheten/>

Hämtad 2013-04-10

DN.se = <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/avblas-jakten-pa-gomda>

Hämtad 2013-04-10

DN.se 2 = <http://www.dn.se/nyheter/sverige/fler-avvisade-med-polisprojektet-reva>

Hämtad 2013-04-10

DN.se 3 = <http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/kristian-lundberg-om-id-kontroller-pa-gatan-vi-talar-om-manniskor>

Hämtad 2013-04-10

ETC.se = <http://www.etc.se/kronika/rasistisk-lag-ger-djavulsk-kontroll>

Hämtad 2013-04-10

Migrationsverket.se =

http://www.migrationsverket.se/download/18.789507671291b69b9b580006641/projekt_rf2010.pdf

Hämtad 2013-04-10

Polisforbundet.se = <http://www.polisforbundet.se/om-oss/var-politik/yrkespolitiska-programmet/spela-moralmatchen/>

Hämtad 2013-04-10

Regeringen.se = <http://www.regeringen.se/content/1/c6/16/22/26/04ddb6f.pdf>

Hämtad 2013-04-10

Re:public = <http://www.tidningenrepublic.se/a/enda-de-pratar-om-ar-radslan-polisen>

Hämtad 2013-04-10

Skr.se = <http://www.skr.org/nyheter/trossamfund-uttalar-sig-om-reva/>

Hämtad 2013-04-10

Intervjuer:

Intervjuerna genomfördes 2013-04-18, 2013-04-19, 2013-04-27 och 2013-05-13.